

LES CRISIS DEMOGRÀFIQUES DE LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE XVIII A LA CONCA DE BARBERÀ

Valentí GUAL i VILÀ

INTRODUCCIÓ

Gràcies al recompte numèric de les variables demogràfiques –baptismes, òbits i matrimonis– que hem sotmès a anàlisi al llarg de la nostra tesi doctoral (Gual, 1991), ens ha estat possible de dur a terme una relació dels anys que, en les diferents parròquies, recullen un excés de defuncions sobre els baptismes.

Cal exposar, d'entrada, dues limitacions fonamentals d'aquest sistema. La primera ve donada per la impossibilitat de determinar amb exactitud la magnitud de la crisi: encara que tinguem la relació d'anys defectius, les pèrdues demogràfiques han de ser posades en relació amb el nombre d'habitants. Dit d'una altra manera, no era el mateix que Vallclara minvés en 7 els seus efectius humans que ho fes l'Espluga. Les conseqüències podien ser molt més profundes per al poblet que per a la vila. L'inconvenient ha estat superat amb una anàlisi de la intensitat de les crisis de mortalitat com a variable independent del nombre d'habitants de cada parròquia, realitzada en un altre apartat de la tesi.

En segon lloc, a ningú no ha d'escapar que una forta embranzida de la natalitat pot amagar els efectes d'una anyada o d'un període on també els òbits han experimentat un fort increment. Així, anys també prou defectius poden restar fora de la relació, si paral·lelament s'ha operat un increment de la natalitat que impedeix conferir caràcter de negativitat a l'anyada. És per això que serem amatents a les fluctuacions de la natalitat.

Cal, doncs, tenir en compte aquestes limitacions. D'altra banda, però, és clar que el sistema que hem emprat de recórrer a l'avaluació del balanç natural anual presenta un gran avantatge: el fet de poder seriar i de poder comparar les diverses nòmines obtingudes.

INICIS DEL SEGLE XVIII I LA GUERRA DE SUCCESSIÓ

Només hi ha alguns precedents a l'impacte demogràfic del desastre bèl·lic: l'any 1700 fou negatiu a Vilaverd i a Barberà; el 1702, a la Guàrdia; el 1704, a Rocafort. Tot i amb això, podem convenir amb Planes que de l'any 1698 al 1704 la mortalitat adulta no va tenir gran cosa a destacar (Planes, 290).

La crisi demogràfica d'inicis del segle XVIII comença a la Conca, després que a l'Alt Camp, estudiat per Olivé, el qual situa les dificultats per a Valls i Vila-rodona a partir de l'any 1702 (Olivé, 160). Així, els sis primers anys del segle XVIII són poca cosa més que una continuació de l'etapa anterior. És a partir de l'any 1707 quan es deslliura la crisi.

Per a l'any 1707 disposem d'elements de comparació entre baptismes i defuncions a 11 parròquies. A partir de l'any 1708, només per a 10, ja que el registre de defuncions de la Guàrdia resta tallat el 1707.

L'any 1707 registra valors negatius a 10 de les 11 parròquies estudiades i només Vimbodí en resta escàpol. A partir d'aleshores l'extensió territorial de la crisi minva: els anys 1708 i 1709 comporten ròssecs negatius per a la meitat dels pobles estudiats, el 1710 només a 4; el 1711 i el 1713, a 3...

És un altre cop la guerra, la crua guerra, la qual fa escenari i camp de batalla la Conca d'una manera molt especial el 1707. Convé d'aportar-ne algunes xifres.

L'any 1707, Barberà perd 6 habitants: hi moren 16 albats i 19 cossos i només són duts a batejar 6 infants. La distribució mensual de les defuncions presenta cert grau de concentració als mesos de gener i març, quan foren soterrats 13 cadàvers. Documentem una mort violenta l'11 de març d'aquell any: pertoca l'acta al fadrí Baptista Porter, assassinat al terme de Prenafeta. Cal consignar que les morts violentes ja havien estat presents a Barberà amb anterioritat: el 23 de setembre de 1705, Isidre Fabregat, pagès del poble, "morí de escopetadas a la vila de Montblanc", i el 8 d'agost de 1706, a Esteve Contijoc, fadrí pagès, el mataren d'un tret d'escopeta.

El clima de violència es feia sentir amb força. Just encetat l'any 1708, el 26 de gener, Francesc Contijoc fou mort a casa de Maria Marxera a resultes d'un tret d'arma de foc. El 27 de maig, trobaren el cos d'un home. Podem llegir qualche cosa referent a la tropa en aquesta partida, molt mal conservada.

Tot plegat, l'any 1708 van morir 27 persones, només 5 de les quals eren albats. No estranyaríem un subenregistrament dels menuts. Aquell any, la

caiguda de la natalitat és brutal: només 12 baptismes, quan la mitjana del decenni és 22.

L'any 1709 presenta un total de defuncions baix –11, 2 d'albats–, però el rector adverteix, entre les partides del 25 de juliol i 25 d'agost, que manquen anotar dos o tres òbits “per estar deixat lo llibre per los soldats”. El capellà els va inscriure en un quadern i el general dels anglesos (de les tropes angleses, hem d'entendre) o els soldats li van cremar. El rector, Rafael Rolduga, va haver de fer gestions i preguntes als parroquians i va inscriure quatre actes més.

Hi devia haver moviments de tropes sovintejats: el 6 de març moria un alferes esquarterat a Cabra, com a resultat d'una acció violenta prop de l'ermita de Sant Pere d'Ambigats. L'any 1709 no va ser negatiu per a Barberà, però potser la manca d'algunes partides ho explica. El 1710 comptem 14 defuncions i el 1711, 17.

L'any 1712 mostra un caràcter defectiu: moren 21 barberencs i olle-rencs, amb domini dels adults –13– i només 17 són batejats.

En definitiva, de l'any 1707 al 1712, Barberà (amb dades conjuntes amb Ollers), presenta 3 anys negatius i un balanç natural que mostra una pèrdua de 6 habitants.

A Forès, l'impacte de 1707 és brutal. En un poble que situava la mitjana de defuncions entre 7 i 9, moren 27 persones: 14 albats i 13 cossos. Ara bé, no tots eren de Forès i les seves sufragànies. Hi havia gent de fora vila que havia cercat refugi a l'encimbellat poble. Així, 2 albats morts tenen pares naturals de Verdú; 2, de Barbens; 1, de Vilagrassa; 1, del Palau; 1, de Castellnou de Seana; 1, de Tàrrega, i 1, dels Omells de na Gaia. Són 9 menuts forasters. Cal afegir-hi dos portuguesos, suposem que soldats: el 22 de setembre trobaren mort el primer al bosc de la Sala “de una ho altres escopetades”; el segon morí davant de l'hostal de Forès, un cop ja l'havien dut nafrat del mateix bosc “p(er) averlo agut de visurar la justícia no se li digué missa”. Encara cal sumar un adult natural de Torroja. Així, prop de la meitat de les defuncions no són de gent de Forès.

Des de 1708 fins al 1713, cap any no serà positiu. Tot i amb això, les xifres d'òbits dels anys 1708 i 1709 són discretes –10 i 8, respectivament–. L'any 1710 es disparen –18 soterraments– i oscil·len el 1711 i el 1712 –7 i 12–. L'any 1713, la natalitat aconsegueix d'equilibrar la mortalitat. Tots els anys menys el 1709 –d'equilibri– enregistren un major nombre de defuncions d'adults que no d'albats. Després de 1707, no hi cap referència a òbits de refugiats ni de tropa.

El registre de la Guàrdia resta tallat l'any 1707. Llavors moren 12 persones, repartides equitativament entre albats i cossos. Aquell any tan sols podem comptar 4 baptismes. Cal apuntar una mort violenta, el 18 de juny, operada en la persona d'Onofre Contijoc, de Barberà, mort d'escopetades.

Dissortadament, no podem resseguir la pista a l'impacte de la Guerra de Successió a la Guàrdia.

Montbríó sempre ha estat un poblet amb un poblament molt minso. Allí, només els anys 1707, 1709 i 1713 van resultar negatius. L'any 1707 van morir 9 persones, 3 albat i 6 cossos. La immigració causada per la guerra també es deixa notar: hi mor un albat, fill de pares nats a Puigtinyós i un altre de pares sarraïencs. Les defuncions tripliquen la mitjana. Els baptismes només van ser 3.

L'any 1709 foren soterrats 4 cadàvers, 3 dels quals eren de nens. L'any 1713 és negatiu malgrat que només hi podem comptar un parell d'enterraments. El 1709 hom celebrà 2 baptismes; el 1713, ni un. La parròquia és petita, certament, però la crisi no l'oblida i, com tantes altres, també acull refugiats.

A Pira, la fallida demogràfica ja és evident l'any 1706, quan moren 7 albat i 7 cossos i són batejades 7 criatures. Les defuncions es concentren mensualment en els mesos d'agost i de setembre que totalitzen 10 decessos.

L'any 1707, la mortalitat baixa a la meitat, però també és defectiu. Són 4 albat i 3 cossos, amb 5 defuncions a partir del 19 de novembre. El 1707 només van ser batejades 6 criatures.

Tot i que tant el 1708 com el 1709 superen o gairebé igualen aquest total de defuncions, no són anys negatius a causa d'un bon nivell de la natalitat. Val la pena de consignar una mort violenta, operada en la persona del pastor Josep Trilla, "lo qual mataren ab una escopetada en lo collet de les eres". Els anys 1711 i 1713 són defectius, malgrat que només hi sumem 5 òbits a cadascuna de les anyades. La natalitat pirenaica ha tocat fons aquells anys, amb només 2 baptismes.

El segle XVIII començà malament a Rocafort i a Vallverd: el total de 126 morts que aporten les xifres referides al primer decenni no es veurà superat fins el 1761-1770. Els anys 1704, 1707, 1708, 1709, 1710 1712 i 1714 són tots negatius i situen les pèrdues entre 4 i 7 pobladors cada any. Per acabar-ho d'adobar, els anys 1711 i 1713 són d'equilibri entre la vida i la mort. Dit en altres paraules, des de 1707 a 1714, cap any no aporta un creixement vegetatiu favorable.

Així: 1704: 11 baptismes i 15 defuncions -10 d'albat-; 1707: 16 baptismes i 20 defuncions -14 de menuts-; 1708: 12 baptismes i 19 decessos -12 d'adults-; 1709: 10 infantaments i 17 soterraments -11 de cossos-; 1710: només 8 naixements i 13 enterraments -7 de criatures; 1712: 14 baptismes i 20 defuncions -12 d'adults-, i 1714: 10 baptismes i 11 enterraments -6 de majors-.

Sabem del pas de la tropa -i en nombre important- pel poble el 1711 i el 1712 i en coneixem les malifetes: castigaren els horts i els arbres, esbotzaren portes, cremaren estris... (Gual: 1987, 148).

La mortalitat solivellenca d'inicis del segle XVIII es mantenia entre els valors 4 i 8. Esclatà l'any 1707: aquell any foren soterrats 26 cadàvers, 14 dels quals corresponien a menuts, i reberen les aigües 21 criatures –un total elevat i només un matrimoni forà, de Tàrraga–. Un mínim de 4 famílies de Belianes perderen membres a Solivella i també hi van morir 2 pirencs. Així, només van ser 20 els solivellencs traspassats. D'altra banda, hi ha una clara concentració mensual: tots els òbits, menys un, se situen del 29 de juliol en endavant.

Les xifres de defuncions de l'any 1708 són "normals". L'any 1709, però, la punta de mortalitat torna a ser destacable: finen 9 albats i 8 cossos. 16 criatures són batejades. Les defuncions es concentren en determinats mesos: del 19 de juny al 14 de desembre moren 15 persones.

No hi ha res més de destacable, si exceptuem la mort de 2 soldats de les tropes palatines, el gener de 1712, i una mort de "desgràcia" d'un solivellenc, el maig de 1711. La crisi, a Solivella, es limita amb claredat als anys 1707 i 1709.

A Vallclara, en canvi, els maldecaps duren de l'any 1706 al 1709. El 1706 traspassen 4 albats i 5 cossos, mentre només són batejats 8 infants.

L'any 1707, la mortalitat afecta un punt insospitat i que no es repetirà al llarg de molt temps: enterren 27 cadàvers, 14 dels quals són de menuts. La concentració mensual de les defuncions és, una altra vegada, digna d'esment: 26 òbits tenen lloc des del 22 de juny en endavant. D'aquesta manera: 2, al juny; 3, al juliol; 9, a l'agost; 4, al setembre, 3, a l'octubre; 3, al novembre, i 2, al desembre.

Novament, el tema dels refugiats. Del total de decessos, 12 pertoquen a forans: 3 dels Omellons, 2 de les Borges, 1 de Torregrossa, 1 de Bell-lloc d'Urgell, 1 dels Alamús, 1 de Fullea, 1 de Querol, 1 de l'Espluga Calba i 1 fill d'uns comerciants forasters, sense cap més dada. Tots fugien de la guerra –la documentació així ho esmenta–, tots trobaren la mort lluny del seu lloc de residència.

Els refugiats, però, també bategen fills al poble: dels 15 nats aquell any, 4 els pertoquen. Són gent de Vinaixa, les Borges Blanques, Arbeca i l'Espluga Calba.

L'any 1708, el total de defuncions cau a 12, 4 de les quals són de criatures. Tots moren a la primera meitat de l'any. Només hi ha 11 infants batejats, cap de forà. L'any 1709 moren 8 albats, tots a partir del 29 d'agost. Ensenms, la natalitat vallclarina ha tocat fons i aquell any només són batejades 3 criatures.

La crisi atura ací l'impacte. La violència, però, no cessa. El 9 de febrer de 1711 –l'hivern d'aquell any les tropes rondaven la comarca–, els miquelets maten el també miquelet Josep Gili, ultra 6 persones més no identificades. L'11 de juny de 1714 troben mort Francisco, miquelet de la companyia

del capità Ramonet (sic), al pou de la costa. Són les escorrialles d'un conflicte que devastà el país al llarg d'un decenni.

A Vilanova de Prades només són negatius els anys 1705 i 1707. L'any 1705 moren 5 albat i 1 adult i una baixa natalitat –5– propicia la negativitat.

L'any 1707, el total de defuncions quintuplica els valors normals. En sumem 17: 10 d'albat i 7 de cossos. Només s'hi oposen 8 baptismes, un dels batejats amb pares nats a les Borges Blanques. L'estacionalitat repeteix de manera persistent: tots els òbits es produeixen a partir del 19 de juliol. Sembla clar que les dificultats de l'any 1707 es concentren arreu a la segona meitat de l'any.

Repeteix, també, el fenomen de la immigració: són 6 els morts de fora vila. 1 Soses, 2 de Bellpuig d'Urgell, 1 de Puigverd d'Agramunt, 1 de Cornudella i 1 d'Ulldemolins. Gent de l'Urgell i del Priorat, per tant. A Vilanova, els maldecaps s'acaben aquí. Fins al 1713 cap any no supera les 4 defuncions.

Anem a veure que va succeir al conjunt Vilaverd-la Riba. Allí van ser negatius el 1706, el 1707, el 1710 i el 1713. L'any 1706, 23 baptismes s'oposen a 26 defuncions, equitativament repartides entre albat i cossos. La canícula concentra 10 òbits d'albat.

L'any 1707 recull 20 baptismes i 33 defuncions. Té un pes cabdal la mortalitat d'albat: en traspassen 25. L'estacionalitat no ofereix les concentracions d'altres parròquies, encara que del 20 de juliol al 30 de setembre moren 12 albat. Només mor una persona de fora vila: un moliner d'Alcover. També hi ha una mort violenta: a Rafael Calaf, "li tiraren una escopatada".

Els anys 1708–17 òbits– i 1709–20– no mostren negativitats. Una alta natalitat ho impedeix. L'11 de novembre, Pere N. (=?), estranger, serrador, és trobat mort al mas d'en Just, quan anava a Rojals.

El 29 de març de 1710, Marià Queralt, de Cabra, habitant a les Borges d'Urgell, caigué mort ferit de gota quan anava a treballar al tros. Aquell any només moren 18 persones –7 albat i 11 cossos–. La reducció de la natalitat ho permet.

Igual s'esdevé els anys 1711–21 defuncions– i 1712–17 decessos–: no són negatius perquè la natalitat ho impedeix. En canvi, l'any 1713 ho és amb tan sols 19 decessos ja que la xifra de baptismes és clarament baixa –16– i cal retrocedir al 1678 per trobar-li tant.

Vimbodí conserva des del 1698 el registre de defuncions. L'any 1706 va ser clarament defectiu: comptabilitzem 32 defuncions, 22 de les quals són d'albat. La crisi es deslliura fortament el juliol d'aquell any, quan moren 9 albat. La natalitat és francament baixa amb només 19 cerimònies.

L'any 1707, un alt nombre de baptismes impedeix la negativitat. Moren 25 persones –13 albat i 12 cossos–, però resulten 32 batejos, xifra molt elevada i només 3 són de pares de fora vila. Aquell any, la guerra fa acte de

presència: el 6 de juliol mor el soldat portuguès Francesc Rodríguez, que venia ferit des de Lleida; 3 dies després és soterrat el cadàver d'un soldat abandonat per les tropes angleses –un holandès, cristià, s'apressa a dir el rector (potser hauria d'haver dit “catòlic”). Una altra anotació interessant: el novembre de 1707, el rector Queralt es retirà per temor dels soldats acantonats i l'ecònom es descuidà d'anotar les defuncions de 5 soldats: 1 de Lleida i 4 portuguesos.

El 1708, la crisi colpejà Vimbodí. Moriren 33 persones: 15 albats i 18 cossos. Res d'especial en la concentració mensual i, en canvi, 3 soldats morts a finals d'any –tots 3 alemanys–. La caiguda de les xifres baptismals atorga més dimensió a la crisi que no pas a la de 1706 ja que només reben les aigües 17 infants.

També l'any 1710 fou negatiu a causa d'una notable enfonçada de la natalitat –12 baptismes– i de la presència d'una mortalitat prou alta: 20 persones soterrades i igual nombre d'albats que de cossos. Ací acabaren els impactes de la guerra a Vimbodí.

Aquest és el panorama que ofereix la Guerra de Successió a la Conca de Barberà. Un panorama ben negre, amb una crisi general l'any 1707, de la qual només escapa Vimbodí, seguida de dificultats els anys 1708 i 1709. D'altra banda, sembla que l'estacionalitat de la crisi general de 1707 es presenta ben marcada a partir de finals de juliol.

Per una altra banda, és clar que els pobles de la Conca acullen munió de refugiats procedents, majoritàriament, del sector lleidatà i urgellenc. Aquests inflen tant les xifres de baptismes com les de defuncions.

Tot plegat, la Guerra de Successió fou ben calamitosa per a la comarca. Segurament, però, que no ho fou tant com la dels Segadors, ja que la represa resultà molt més ràpida.

El quadre que Planes descriu per a l'Urgell és aquest: “Destruccions, saqueigs, moviment de tropes i exèrcits, ruïna de collites, imposicions abusives, requisada de reserves de gra i aliments són fenòmens a l'ordre del dia” (Planes, 290). Ben cert que seria semblant a la Conca.

Comenta Planes (290): “És observable un període especialment greu i ple de mortalitat a 1706-11, els anys dels grans moviments de tropes, del setge de Lleida, dels èxodes de població, de les operacions mútues de càstig, de la progressió borbònica”. També s'esdevé semblantment a la Conca però, a diferència de l'Urgell, fins al 1713, les dificultats encara són enumerables. Són anys violents, d'actuació de miquelets i/o de guerrilles, de conflictes socials accentuats. Algunes partides de defunció extractades ho demostren, encara que sabem que, a partir de l'any 1713, el teatre de les actuacions militars es veu desplaçat cap a la costa.

Tant la Guerra dels Segadors com la de Successió mostren els principals anys negatius al seu inici, però, sens dubte, la primera tingué un major

impacte demogràfic a la Conca. I el tingué per dos motius fonamentals: el major nombre de morts que causà, tant en xifres absolutes com en xifres relatives, i la més ampla incidència sobre la població adulta quan el conflicte successionista.

Al factor de la guerra, convé afegir-hi el de la crisi agrícola. La caiguda de la producció agrícola dels anys 1704-1709 és molt més important que qualsevol crisi agrària del segle XVII, a excepció de les dels anys 30 (Pérez Moreda, 360-361).

Convé d'efectuar un repàs a la bibliografia comarcal sobre el tema de la Guerra de Successió. D'Altisent, no en podem extreure massa esments: disminuïren certs ingressos i augmentaren certes despeses de Poblet, conseqüència d'haver esdevingut lloc de refugi per desterrats o fugitius dels monestirs d'Aragó i de València i del pas sovintejat de tropes d'un i altre bàndol a les quals calia donar acolliment i assistència per evitar una major depredació (Altisent, 539). Només un altre apunt: durant el setge de Barcelona, corrien pel país tropes de voluntaris de Carles d'Àustria. Un dia de 1713 n'entrà una a Poblet i va ser acollida. Els borbònics triomfants demanaren comptes, després, i amenaçaren de saquejar el cenobi i assassinar alguns religiosos i criats, ultra el metge i el cirurgià que havien auxiliat els voluntaris austriacistes. La diplomàcia de l'abat Escuder ho impedí (Altisent, 540).

Altrament, no hem sabut localitzar cap referència al conflicte a l'obra de Bergadà sobre Vimbodí, ni tampoc en la de Mn. Capdevila sobre Sarral. En canvi, sí que sabem alguna cosa de les repercussions del conflicte a Vilaverd en l'any 1709. Aquell any s'hi havien d'allotjar molts soldats: del 3 fins al 31 de maig 40 cavallers amb les corresponents cavalcadures, i del 2 de juny fins al 24 de juliol, un regiment de cavalleria de 400 homes (Cortiella, 52-53).

Recasens tracta més la situació de Montblanc que no pas el poble que estudia, Blancafort. La Conca "va voler fer esforços de flaqueja amb els Miquelets (enemics de Felip V) que entraren el 23 d'abril de 1714 a Montblanc, i mataren el veguer Joan Serra; el setembre d'aquell mateix any s'allotjà la brigada de Jeroní de Solís i, a l'hivern del mateix any, el regiment de Guàrdies Espanyoles. Tots varen sucumbir i s'imposaren les contribucions assenyalades pel nou rei Felip V" (Recasens, 129-130). Entre el final de la Guerra de Successió i mitjan dècada dels 20.

Des de l'acabament del cicle bèl·lic -1713-1714- fins a les dificultats demogràfiques de mitjan dècada dels 20, només un any concentra excessos de les morts sobre els batejos en diverses parròquies: 1720. Aquest any fou negatiu a Pira, Rocafort, Vilanova i Vilaverd. N'escaparen Barberà, Forès, Montbrió, Solivella, Vallclara i Vimbodí. Fou defectiu, doncs, a 4 de les parròquies estudiades.

Cal dir, però, que l'any 1717 fou dolent a Barberà -15 baptismes contra

20 enterraments, 14 dels quals d'albats—i que l'any 1718 havia estat negatiu a Forès: només 6 baptismes i 8 defuncions —6 de les quals, d'adults—.

Acut una ràpida explicació pel que fa a l'any 1720: la pesta de Marsella. Per a l'Alt Camp, hom ha destacat la gran incidència que tingué a Vallmoll. De l'any 1719 al 1722, en els anys més forts, el contagi provocà la mort de 206 persones, un 47 per cent d'adults i un 53 per cent d'albats. Vallmoll és l'única població de l'Alt Camp estudiada per Olivé que sembla patir-la (Olivé, 162).

Ho analitzarem en detall als quatre llocs de la Conca on l'any 1720 fou negatiu. D'entrada convé marcar la distància geogràfica que separa els quatre punts d'impacte: Rocafort al nord, Pira gairebé al bell mig, Vilaverd i Vilanova al sud.

Les defuncions, a Pira, seguien una línia molt estable i baixa entre el 1712 i el 1719. De fet, l'any 1720 tampoc no significa una embranzida espectacular: moren 7 persones, 4 de les quals són albats. La distribució mensual no aporta cap claror. Aquell any, però, només reben les aigües 3 infants.

A Rocafort, la mortalitat adulta té un pes dominant: moren 9 cossos i només 4 albats. Tan sols són batejades 9 criatures. La mensualitat dels decessos no és rellevant. De fet, l'any 1721 és tan dolent com el 1720. Hi moren 12 persones, repartides equitativament entre menuts i grans, però hi ha 14 baptismes.

AL'any 1720 només resultaren soterrades 2 persones a Vilanova. És molt més curiós, en canvi, que només fos batejada una criatura.

Pel que anem veient, l'any 1720 es caracteritza més per una inexplicable caiguda de la natalitat que no pas per un augment de la mortalitat.

A Vilaverd-la Riba són soterrats 23 cossos l'any 1720, 10 dels quals, corresponen menuts. Res d'anormal en la distribució mensual, encara que aquí sí que el pic de mortalitat és ressenyable. Se celebren 18 baptismes, nombre que no se situa massa per sota de la mitjana.

En resum, si a la Conca va haver-hi una repercussió de la darrera gran pandèmia de pesta —la de Marsella, l'any 1720—, aquesta fou incerta i, a més, molt localitzada. D'altra banda, no sabem com explicar la caiguda de la natalitat detectada en 3 dels 4 indrets estudiats. És massa aviat per trobar generacions buides sorgides arran de la Guerra de Successió, això és clar, car només hi ha 13 anys entremig i ningú es casava tan jove.

LES “FEBRES” DE 1724-1727

Pel que fa a les dificultats demogràfiques patides per la Conca a mitjan dècada dels 20, segons Arranz: “La presència de malalties infeccioses relacionables amb un dèficit alimentari o amb un deteriorament de l'entorn (febres palúdiques o tercianes, febres tifoides i, tal vegada, tifus) es pot

detectar des del juny del 1724". (Arranz, 207).

El flagell, de naturalesa tan ampla com incerta, fou detectable el juny de 1724 a Vimbodí; a finals de juliol o inicis d'agost, a l'Espluga, i el setembre, a Montblanc. Des de la Vila Ducal irradiarà cap a Rojals i la Guàrdia dels Prats (tardor de 1725), Barberà i Ollers (finals d'agost de 1726) i, abans que no acabi el setembre, serà a Blancafort, Solivella, Sarral i Vilaverd. Així, l'epidèmia actuarà entre l'estiu de 1724 i la tardor de 1726, quan establitzarà la seva incidència per iniciar la reculada a partir del novembre de 1727 i desaparèixer del tot el 1729.

La documentació de primera mà treballada pel desaparegut Arranz és localitzable a l'Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona, al fons de Sanitat, i també a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Audiència, registres 139 a 144.

Segons les dades que subministra l'autor, només Rocafort, Pira, Montbrió de la Marca, Vallclara i Vilanova de Prades haurien restat lliures del contagi, mentre que la majoria de poblacions de la Conca l'haurien patit en major o menor grau.

Per dissort, no podem saber què va succeir a Blancafort, Sarral, l'Espluga i la Guàrdia dels Prats, car no disposem d'obituaris d'aquesta època.

Seguim la cronologia que aporta Arranz. El juny de 1724, el flagell és a Vimbodí. El sacramentari no ho confirma pas. El total de defuncions de Vimbodí, tant el 1724 com el 1725, no és res de l'altre món: són 14 i 15 decessos, just la mitjana del decenni. Cap dels dos anys és negatiu ni molt. D'altra banda, el juny de 1724, ningú no mor a Vimbodí i el juliol i l'agost només són soterrats albats, excepció feta d'un pobre que demanava caritat, finat el 8 d'agost.

A finals de juliol o inicis d'agost hem dit que la malaltia planava sobre l'Espluga. No ho podem ni confirmar ni desmentir, ja que el llibre de defuncions espluguï enceta l'any 1730, massa tard.

Més informació la dona Josep M. Grau. El 20 de desembre de l'any 1726, els membres del Comú de Montblanc efectuen un jurament en el qual es diu que a la vila, de no més de cent quaranta cases, les tercianes van fer acte d'aparició el 1724, any en el qual els malalts eren 80. L'any següent, dos galens censaren 325 malalts. El 1726, el nombre s'incrementà a 411 i a poc a poc s'arribà als 500, quantitat que feia necessaris els serveis de si més no quatre metges... i només n'hi havia un (Grau, 54). També en aquells moments era el flagell a Montblanc. No disposem dels baptismes montblanquins de l'època, però sí dels òbits. La mitjana de defuncions del decenni 1721-1730 se situa vora 49. Bé, doncs, l'any 1724 moren 56 montblanquins; l'any 1725, 78, i el 1726, 74. D'aquests, 31, 52 i 39, respectivament, són albats (Grau, 180).

El 30 d'agost de 1726, el Dr. Joan Coscollana declarà que al convent de

Sant Francesc, 19 dels 23 frares estaven afectats per les tercianes i que a la Vila Ducal pràcticament cap casa no se'n veia lliure. El tinent de corregidor, el batlle i quatre dels sis regidors n'estaven afectats. La transmissió era molt fàcil (Grau, 54).

Són fets hospitals a les tres viles més importants, hom ordena dessecar les zones pantanoses o aiguamolls i cercar aigua potable (Arranz, 210).

Des de Montblanc cap a Rojals. El registre de defuncions –com el de baptismes i matrimonis– comença, just, l'any 1725. Arranz localitza les tercianes a la tardor. Seria possible. El 1725 és any negatiu per a Rojals. Des del 19 de maig fins al 15 de desembre hi moren 6 albats i 9 cossos. D'aquests 9 adults, 2 finen a l'octubre; 1, al novembre, i 2, al desembre. Repetim, seria possible.

A finals d'agost de 1726, les febres són a Barberà i a Ollers. Abans d'acudir a l'obituari en tenim altres referències indirectes. El gener del 1727, batlle i regidors parlen del “estado tan miserable en que se halla el dicho lugar, y sus vezinos por la epidemial constelación de unas enfermedades que les afligen” i que, no ens cridem a engany, poden permetre de “perdonar, absolver y de no pedir a este lugar ni a sus particulares, lo que les pertenece satisfacer y pagar por el real y personal Catastro”, i després, “suplicando así también para los pobres enfermos” (Porta, 203).

El mossèn, Gaspar Sauvo, insisteix “que de esta parte de quatro meses a tres, ha invadido con tal furia a los vezinos de este pueblo una epidemial constelación de enfermedades (según dicen de la misma especie y calidad de las que tan de asiento consumen a la villa de Montblanch....” que, des del 26 de setembre, hom compta més de 100 malalts i que a primer de gener són 80 malalts i més de 70 convalescents. El rector abunda els seus temors “por la falta de alimentos y medicinas que padecen casi los más de aquellos. Y casi todos se hallan con una mala asistencia de médico”. Barberà tenia 68 cases habitades (Porta, 203-204).

Així, en curt: epidèmia des d'agost-setembre –coincidència amb les dades d'Arranz– i més d'un centenar d'afectats. Afectats, diem. Però el document parla de morts: “moriren tants, que sen contabant ja des dels últims de agost de 1726, fins als últims de mars de 1727, la suma de 87 morts entre grans y xichs, que fou ab set mesos quant lo regular dels demás anys, era morirse 10 o 12 cada any” (Porta, 205).

És suficient. Si escutem l'obituari obtenim una sorpresa i de les grans. L'any 1726 moren 19 persones, 6 de les quals són albats. La veritat és que 17 defuncions es concentren del 23 d'agost en endavant, però només són 17. L'any 1727 moren 25 barberencs –14 albats i 11 cossos–. Fins a darrers de març només n'ha mort un. La crisi, segons el sacramentari, esclata entre el 27 d'octubre i el 9 de desembre, quan són soterrats 13 albats.

Així, 18 decessos, segons el registre de defuncions, contra 87, a tenor

de la informació subministrada pel rector. La reclamació d'una rebaixa en el cadastre ja ens feia sospitar. L'obituari, al qual concedim una credibilitat quasi absoluta, traeix les plàtiques del llibre de pregàries usat per Mn. Porta. A Barberà, van fer el rebot de la festa del Roser l'any 1727, però l'exageració en les xifres de defuncions és fora de dubte.

Abans que no acabi el setembre de 1726, les tercianes són a Blancafort, Solivella, Sarral i Vilaverd. No ho podem comprovar a la primera i tercera poblacions perquè no disposem de sacramentaris d'aquell temps.

Pel que fa a Solivella, l'any negatiu és el 1725 i no pas el 1726. L'explicació està en un fortíssim valor de la mortalitat infantil: l'any 1725 moren 23 albats –21 dels quals entre el 2 de maig i el 19 de juliol, en dos mesos i mig– i només 5 cossos. Tan sols tenen lloc 17 baptismes.

L'any 1726, la xifra de defuncions és molt discreta: 9 òbits, 5 dels quals, de menuts. Un dels adults mor al setembre i dos, al novembre. L'impacte de les tercianes no el documentem.

A Vilaverd-la Riba, les dades referents a l'any 1725 són aquestes: 28 decessos, 19 dels quals, d'albats. L'any no és negatiu per ben poc. Les defuncions d'albats tenen lloc sobretot al juny i al juliol, com a Solivella.

L'any 1726: 18 traspassos. Ara només 5 albats. Potser aquí la documentació paral·lela té raó: 2 òbits d'adults al setembre, 3 a l'octubre i 2 al novembre.

Pira i Montbríó no són esmentades per Arranz. A Pira, tant el 1725 com el 1726 van ser negatius. El primer, a resultes d'una sobremortalitat d'albats –6–, acompanyats de 3 cossos. El segon, a la inversa: 13 defuncions i només 2 d'albats. A més, de les 11 morts d'adults, 8 tenen lloc a partir del 26 de setembre. Si les tercianes eren llavors a Barberà, potser també actuaven a Pira. La població, juntament amb Montblanc, és la que presenta un quadre més clar. Només 7 i 3 baptismes a cadascuna de les anyades.

La migradesa poblacional de Montbríó no permet gaires elucubracions. Allí fou negatiu el 1724: 2 baptismes i 3 defuncions, 2 d'albats i 1 de cossos.

Pel que fa a Vallclara i Vilanova, poblacions no esmentades per Arranz, convé dir-ne quelcom. A Vallclara, l'any 1725 fou defectiu a causa d'un augment clar de la mortalitat. Aquell any van tenir lloc 10 defuncions, quan la mitjana anual era de 5. L'escomesa letal repartí dissort equitativament entre albats i cossos. Només hi havia hagut 6 baptismes. L'any 1726 passà sense pena ni glòria.

A Vilanova, també fou el 1725 l'any negatiu i, pel que sembla, la situació anà a la inversa que a Vallclara: 8 defuncions, 6 de les quals, de cossos. Tan sols 4 baptismes. Res de repartiment igualitari, sinó domini dels adults. D'aquests, 4 morien a partir de finals de desembre. El 1726, només una defunció.

Acabat el periple, estem en condicions d'efectuar algunes consideraci-

ons. En primer lloc, el quadre epidèmic només es presenta clar a Montblanc, a la llum dels sacramentaris. Per a Barberà, obtenim unes diferències brutals entre les dues estimacions que podem detallar. Potser Pira, no esmentada en l'estudi d'Arranz, sí que patí les tercianes. El cas de l'Espluga no ofereix possibilitats de constatació atenent a la manca dels llibres de defuncions.

En segon terme, afirmar que l'any negatiu per excel·lència fou el de 1725 i no pas el 1726. De l'any 1725, només n'escaparen 5 parròquies. Del 1726, en canvi, 9. Queda clar que el recurs als sacramentaris és estrictament indispensable a l'hora de parlar de l'efecte de les epidèmies. Queda una sortida: afirmar que una cosa són els afectats per una malaltia i una altra, ben diferent, els morts. Això és del domini públic, però en el cas de Barberà, la documentació paral·lela parla de defuncions ben a les clares, no pas d'afectats. Si havia apuntat bé l'atac de la mort el 1641, per què no s'esdevingué igual els anys 1726-1727? Recordem que l'any 1727 fou negatiu a Barberà –19 baptismes contra 25 defuncions, 14 de menuts– i també a Vilanova –4 infantaments i 7 defuncions, 6 de cossos–.

Tercer i darrer: la negativitat de l'any 1725 vingué causada per l'alça brusca de les defuncions de menuts, no pas de cossos. Només Rojals i Vallclara –equilibri entre ambdós tipus de mortalitat– en són l'excepció.

L'any 1728 va ser negatiu a Vallclara. Pel mínim possible, certament: 6 baptismes i 7 defuncions, 6 de les quals, d'albats, disperses per diverses mesades.

L'any 1729 fou neutre a Forès, Rojals i a Vilanova de Prades. Al poble que guarda la comarca, hi foren celebrats 13 baptismes i moriren 18 persones, 13 de les quals, albats.

A la sufragània montblanquina, la causa ha de ser cercada en una baixa de la natalitat. Això, sense que com a contrapartida hi hagués un augment per damunt de la mitjana de les defuncions, explica la negativitat de l'anyada.

A Vilanova, només finaren 6 adults. Altre cop, el baix punt de la natalitat –només 4 baptismes– deslliura la negativitat.

Finalment, l'any 1730, només Rocafort presenta defecte poblacional, on el total de baptismes cau estrepitosament –8 contra la mitjana de 14– i moren 7 albats i 10 cossos, doblant, els segons la mitjana.

ELS ANYS 30 DEL SEGLE XVIII: COMPÀS D'ESPERA

A la dècada dels 30, observem qualques dificultats. l'any 1731, a Solivella, Rojals, Vallclara i Vilaverd –any neutre–. A Solivella, són batejades 27 criatures i moren el mateix nombre d'albats, amb un pic important a l'hivern. Si hi afegim 5 cossos, obtenim l'abast de la negativitat.

A la sufragània de Montblanc, vénen marcades per una alça de mortalitat d'albats: en moren 8 i només 1 adult, mentre són batejades 7 criatures.

A Vallclara, l'any 1731, la natalitat toca la sola del pou: tan sols 1 baptisme. Moren, altrament, 5 vallclarins, 2 de menuts i 3 de grans.

A Vilaverd, la natalitat assoleix un punt baix -23 baptismes, quan la mitjana anual del decenni és 29- i moren idèntic nombre de vilavertans i ribatans, amb domini dels albats -16-.

Les maltempsades tenen continuació a Vallclara l'any 1732. Recordem que l'any anterior ja havia estat negatiu. També aquell any dominen les morts d'adults: en comptem 4 i només una d'albats, mentre els baptismes assoleixen un valor ben migrat -3-.

També a Vimbodí l'any 1732 és negatiu. Hi són celebrats un nombre alt de baptismes -39, 5 per damunt de la mitjana- però una molt notable flexió de la mortalitat infantil els eixuga: traspassen 35 albats i 7 cossos. Entre juny i agost en són soterrats 26, de menuts.

L'any 1733 va ser un any de pausa i de respir. En canvi, l'any 1734 va ser un any negatiu en dues parròquies importants: Barberà i Vilaverd.

La crisi de 1734 a Barberà és imputable totalment a una punta de mortalitat d'albats: en són soterrats 26, quan la mitjana anual del període és 10. Els acompanyen 3 cossos i intenten d'equilibrar la balança un total de 27 baptismes. És prou bo el conjunt de naixements i superior a la mitjana del decenni. De juliol a octubre són sebollits 22 dels 26 albats morts.

Pel que fa a Vilaverd, la raó explicativa del desgavell de l'any 1734 també ha de cercar-se en les defuncions d'albats: 23 dels 31 òbits de l'anyada els pertocuen. El nombre de baptismes s'adiu exactament a la mitjana del decenni. L'estacionalitat dels decessos de menuts és més diversa que a Barberà, ja que 14 moren entre març i abril.

L'any 1735 no és negatiu a cap parròquia de les avaluades. L'any 1736, altrament, torna a ser defectiu a Vilaverd. Ara, la negativitat és imputable als cossos: en moren 16 i només 11 albats, mentre que tan sols són celebrats 21 baptismes. Dels 16 soterraments de cossos, 12 tenen lloc durant els 4 primers mesos de l'any.

A finals de la dècada dels 30, són perceptibles algunes dificultats: el 1737 és defectiu a Vilanova de Prades; el 1738, a Solivella i Montblanc, i el 1739 a Vimbodí.

L'any 1737, a Vilanova, és dolent per ben poc: 8 defuncions repartides igualitàriament s'oposen a 7 baptismes.

A Montblanc, l'any 1738 moren 30 albats i 37 cossos, mentre només resulten batejades 60 criatures (Grau, 180).

A Solivella, el domini de la mortalitat de menuts és indiscutible: en moren 21 i només 6 cossos. També és constatable la caiguda de la natalitat ja que l'any només enregistra 22 baptismes, just quan la mitjana anual del decenni marca vora 29. El fort de la mortaldat d'albats té lloc entre agost i setembre.

A Vimbodí, el caràcter defectiu de l'anyada ve conferit per una presència molt gran de les defuncions d'albats: 21 contra 7 d'adults. A més, el total de baptismes de l'any 1739 és baix: 27, mentre la mitjana decennal se situa vora 35. Encara cal dir que 8 menuts moriren al maig i 5, al juliol.

Observem com a Solivella i a Vimbodí, en els anys 1738 i 1739, respectivament, té un pes majoritari la mortalitat de menuts. No seria massa estranya la presència de la verola, tot i que cap referència documental no ho abona.

Planes ens aporta, novament, elements comparatius respecte a això. Tàrrrega patí un possible brot epidèmic de terçanes i quartanes l'any 1734, sequeres en el període 1737-1738 i una violentíssima i imparabile epidèmia de verola l'any 1739 (Planes, 293).

A la dècada dels 30, tot plegat, cap crisi anual no repeteix a més de 2 parròquies. No semblen uns anys massa dificultosos, sobretot si els comparem amb els temps a venir.

ELS ANYS 40 DEL SEGLE XVIII: EL RETORN DELS TEMPS DIFÍCILS

Som a la dècada dels 40 del segle XVIII. L'any 1740 no és negatiu a cap de les poblacions enquestades. L'any 1741 només ho és a Vallclara, on només reben les aigües 3 infants i, en canvi, moren 8 persones, 5 de les quals són grans.

L'any 1742 és tranquil. L'any 1743, en canvi, la Guàrdia, Pira i Rojals recullen el testimoni nefast.

A la Guàrdia, que tot just aquell any reprèn el registre, hi comptem 9 infantaments i 14 defuncions amb un pes majoritari dels albats -11-. Res a dir pel que fa al moviment estacional.

A Pira, són batejades 8 criatures i moren 10 persones; s'enregistra un equilibri absolut entre cossos i albats.

A Rojals, no es dona aquest domini de la mortalitat infantil: resulten 8 batejos i 10 defuncions amb equilibri absolut entre xics i grans.

El següent any negatiu que és possible de recollir en diverses parròquies és el 1745. Ho fou a l'Espluga, la Guàrdia, Pira, Rocafort, Solivella, Vilaverd. Són 6 poblacions, en total. En restaren lliures Barberà, Montbrió, Rojals, Vallclara, Vilanova, Vimbodí i la capital. Són 7.

Convé passar l'esguard per un any crític que afectà la meitat de les parròquies que podem estudiar.

L'any 1745 és el primer any negatiu de l'Espluga de Francolí des del moment en què és possible de calcular el creixement vegetatiu, és a dir, des de 1731. El caràcter defectiu de l'anyada ve clarament determinat per la mortalitat infantil: mentre la mitjana decennal de decessos de menuts se situa en el valor 26, l'any 1745 comptem 47 defuncions de menuts. La crisi arriba

al punt màxim al mes de desembre, quan moren 16 albats. El total de baptismes és lleugerament més baix de l'habitual –46–, quan la mitjana del decenni és 56.

L'any 1746 no és negatiu a l'Espluga, però cal fer-ne algun comentari. Els enterraments de menuts encara són més nombrosos –53, 39 dels quals moren entre gener i abril–, mentre que les defuncions d'adults representen un valor normal. Així, només una impressionant resposta de la natalitat permet d'evitar la fallida: l'any 1746 reben les aigües 83 infants, quan la mitjana decennal és 56.

A la Guàrdia, defuncions –9– i baptismes –6– no són massa allunyats, però l'any no és bo. Moren 5 albats i 4 cossos.

A Pira, la negativitat és d'unitat, molt poc acusada: 8 soterraments –5 dels quals, d'albats–, contra 7 baptismes.

A Rocafort, l'any 1745 presenta 20 decessos –10 d'albats i 10 de cossos, quan la mitjana decennal és 7 i 5, respectivament– i 16 baptismes –normal–.

Solivella oposa 22 baptismes a 25 defuncions, 19 de les quals són d'albats. No res d'especial en la concentració mensual.

A Vilaverd-la Riba, els baptismes recullen a la perfecció la mitjana decennal, però és un agreujament de la situació dels més petits la que confereix matís defectiu a l'anyada: 36 baptismes i 40 òbits, 29 dels quals són d'albats. No hi ha tampoc res digne de ser esmentat en relació amb el moviment mensual llevat del recompte de 7 defuncions en l'atípic mes de febrer.

Així, és clar que a L'Espluga, Solivella i Vilaverd-la Riba, l'any 1745 fou un any de pèrdua poblacional a causa d'una sobremortalitat d'infants. Mentre a la Guàrdia, Pira i Rocafort, la situació es presenta molt més equilibrada.

L'any 1746 també suposà qualques dificultats demogràfiques en algunes localitats de la Conca: Montbrió, Rocafort i Solivella. És obvi que es tracta d'una crisi de molt curt abast geogràfic. El pes dels decessos de menuts també és determinant: 11 albats i 5 cossos contra 12 baptismes a Rocafort, 19 i 11 a Solivella contra 26 baptismes. A Montbrió, 6 òbits –3 de cada tipus– contra 2 batejos.

L'any 1747 significà un respir al bell mig d'aquest camí costa amunt. El 1748, la situació tornà a anar a mal borràs: Rocafort, Vallclara, Vilanova de Prades i Vimbodí ofereixen una anyada amb excés de defuncions sobre els baptismes.

A Rocafort, de tota manera, la negativitat només té valor d'unitat i ve provocada més per una caiguda de la natalitat –12 cerimònies davant la mitjana decennal de 16– que no pas per un increment de la mortalitat, que no mostra res d'especial, amb 6 òbits d'albats i 7 de cossos.

A Vallclara, en canvi, el total de decessos d'adults és clau per entendre la crisi. En moren 7, igual nombre que els infants batejats. Cal sumar-hi 3 menuts.

A Vilanova, 8 baptismes i 21 defuncions, 10 d'albats i 11 de cossos. Un bon conjunt d'òbits: una quarta part del total del decenni.

A Vimbodí, la situació es presenta difosa. Una xifra de baptismes gairebé normal, però una mica baixa –37, contra el, quasi 42 de mitjana del decenni– s'enfronta a 46 enterraments d'albats –la mitjana decennal és 16– i a una xifra habitual d'òbits d'adults –10–. És, per tant, la mortalitat infantil aquella que aporta explicació a la crisi. I es presenta extraordinàriament concentrada mensualment: 21 òbits al novembre i 17 al desembre, vet-ho ací.

L'anyada dolenta de 1748 es concentra al sud de la comarca, si exceptuem Rocafort.

I s'enceta un altre any que mostra negativitats en moltes parròquies: 1749. A la Guàrdia, Montbrió, Montblanc, Vallclara, Vilanova de Prades i Vilaverd. A 6 de les 13 parròquies o sufragànies on disposem d'informació.

En durem a terme una anàlisi individualitzada, com de costum.

A la pàtria de Sant Pere Ermengol –la Guàrdia–: 11 baptismes contra 18 defuncions. En les segones, domini aclaparador dels menuts – 13, 5 dels quals moren a l'agost–.

A Montbrió, 4 baptismes que queden igualats per 4 òbits d'albats. A afegir 2 cossos per tal d'obtenir la pèrdua.

A Montblanc, unes xifres esborronadores. Quasi a mitjan segle XVIII, la capital frega el centenar de baptismes –92–, però moren 101 criatures –la mitjana decennal és 37– i només 12 cossos (Grau, 180). És una llàstima que aquest autor no en faci cap comentari.

A Vallclara, una altra vegada el paper principal pels menuts. Un conjunt de 8 naixements ha de fer front a 16 òbits d'albats –11 entre juliol i agost– i només 2 de grans. El total anual de decessos de petits quadruplica la mitjana decennal.

A Vilanova, la situació més greu –ja descrita– va tenir lloc l'any 1748. Tot i amb això, l'any 1749 també va ser negatiu: 11 defuncions –6 d'albats– contra 9 baptismes.

A Vilaverd, 45 baptismes –un bon total ja que la mitjana decennal és 37– s'oposen a 65 defuncions, 45 de les quals, d'albats i 33 operades entre setembre i novembre.

Llevat del cas de Vilanova i de Montbrió, sembla clar que la crisi que afecta vora la meitat de les parròquies de la Conca l'any 1749 troba explicació en una sobremortalitat infantil. El cas de Montblanc és paradigmàtic respecte d'això.

Presència de la pigota? Documentalment res no ho afirma. A l'Urgell cap dels atacs de la pigota a Tàrrega, Verdú i Anglesola coincideix amb l'any

1749 sinó que es donaria els anys 1746-1747 (Planes, 306 i 309).

A la dècada dels 40, doncs, els anys 1749 i 1745 presenten, per ordre d'importància, les dificultats més considerables i notables. Tant una com altra anyades defectives són plenament imputables a les mortalitats d'albats. Segueixen els anys 1743, 1746 i 1748, defectius en una quarta part de les localitats sotmeses a anàlisi.

La Conca, novament, no difereix excessivament del comportament de l'Urgell estudiat per Planes: "els primers" 40 no són tampoc gens bons, a Tàrrega, amb noves secades i malalties, que expliquen l'apreciable alça de la mortalitat adulta a 1743-1745" (Planes, 293).

Olivé esmenta unes puntes de mortalitat en els anys 1747-1748 que repercuteixen especialment en la població infantil i les adiu a uns anys secs i la consegüent crisi alimentària (Olivé, 162).

CONCLUSIONS

Tot i que hem desgranat algunes conclusions al llarg de l'article, és convenient de fer una recapitulació. Defugirem, així, el possible esperit positivista que pot ser detectable a les pàgines anteriors.

L'anàlisi comparativa de defuncions i baptismes deixa clara l'existència de diversos moments de dificultats demogràfiques a la Conca durant la primera meitat del segle XVIII. Es tracta dels anys 1707 –amb els afegits posteriors–, 1725, 1745 i 1749. Les tres darreres agulles de mortalitat són imputables a flexions a l'alça dels decessos d'albats, mentre que en la primera, hi tenen un paper rellevant les defuncions d'adults. De fet, la crisi de l'any 1707 és la sisena en intensitat d'entre les esdevingudes a la Conca des de finals del segle XVI a inicis del segle XIX. Se situa darrera de 1641 i 1809 –crisis importants– i 1585, 1651 i 1642 –crisis fortes, com la de 1707–

La fallida poblacional de l'any 1707 sembla imputable, com és habitual, a diferents factors en actuació conjunta: la guerra, amb les seqüeles de rigor, n'és un i la crisi agrícola, un altre. A més, no seria impensable que alguna malaltia infecciosa hagués fet aparició.

L'impacte de les "febres" dels anys 1725-1727 es presenta poc clar. Hem comprovat dissimilituds clares entre les dades aportades per Arranz i les nostres, que han de ser degudes a alguna cosa més que l'ús de registres documentals diversos. Apuntem que la crisi és més forta l'any 1725 que no pas el 1726 i que la mortalitat infantil i juvenil hi juguen un paper determinant.

Respecte dels pics de mortalitat de 1745 i 1749, no estranyariem l'actuació de la verola. La pigota va prendre el relleu de la pesta al terreny dels segadors de vides humanes. Afectava, això sí, població de curta edat i, per tant, no impedia el desenvolupament correcte del relleu generacional en la mesura que ho havia fet la pesta.

BIBLIOGRAFIA

- ALTISENT, Agustí. Dom. *Història de Poblet*. Abadia de Poblet. 1974. 706 pàg.
- ARRANZ, Manuel. *Epidèmies i crisis agràries a la Catalunya nova en el decenni de 1720. L'actitud de les autoritats borbòniques a "Aplec de Treballs"*, núm. 7, pàg. 193-216. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Montblanc. 1985. 288 pàg.
- BERGADÀ i ESCRIVÀ, Àngel, *Vimbodí. Estudi històric, sociològic i religiós*. Parròquia de Vimbodí. Vimbodí. 1978. 294 pàg.
- CAPDEVILA, Tomàs. Prev. *Sarreal. Notes històriques de la vila*. Facsímil de l'edició de 1934. Ajuntament de Sarral. 1985. 201 pàg.
- CORTIELLA i ÒDENA, Francesc. *Història de Vilaverd*. Ajuntament de Vilaverd. 1982. 253 pàg.
- GRAU i PUJOL, Josep M.T. *Població i lluita contra la mort a Montblanc (segle XVIII)*. Diputació de Tarragona. 1990. 182 pàg.
- GUAL i VILÀ, Valentí. *Terra i Guerra. Rocafort de Queralt a l'Edat Moderna*. Rafael Dalmau, editor. Barcelona. 1987. 159 pàg.
- Balanç natural i reconstrucció de famílies a través dels sacramentaris: la Conca de Barberà a l'època moderna*. Tesi doctoral, vol. I. Universitat de Barcelona. 1991.
- OLIVÉ i OLLÉ, Francesc. *Valls de la crisi del segle XVI a la recuperació econòmica del segle XVIII*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de Barcelona. 1989.
- PÉREZ MOREDA, Vicente. *Las crisis de mortalidad en la España interior, siglos XVI-XIX. Siglo XXI*. Madrid. 1980.
- PLANES i CLOSA, Josep M. *Demografia i societat a Tàrrrega durant l'Antic Règim*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de Barcelona. 1987.
- PORTA i BLANCH, Josep. *Arreplec de dades per a la història de Barberà*. Ajuntament de Barberà de la Conca. 1984. 430 pàg.
- RECASENS i LLORT, Josep. *Blancafórt*. Ajuntament de Blancafórt. 1986. 385 pàg.